

Козюк В. В. – д.е.н., професор,
завідувач кафедри економічної теорії
Тернопільського національного
економічного університету

Шиманська О. П. – к.е.н., доцент
кафедри економічної теорії
Тернопільського національного
економічного університету

Ефекти трудової міграції: виклики глобалізації

Зростаюча мобільність населення в період глобалізації значною мірою підвищила вагомість міграційного чинника, як у світовій економіці загалом, так і в економіці кожної країни. Відповіді на виклики, з якими зіштовхується глобалізована економіка у сфері економічного розвитку, значною мірою пов'язані із використанням праці мігрантів, що породжує необхідність ґрунтовного аналізу міграційних процесів як важливого чинника у забезпеченні ефективного функціонування національного та міжнародного ринків праці, а також виявленні їх впливу на макроекономічну стабільність.

Міграційні процеси були й залишаються предметом дослідження багатьох зарубіжних та українських вчених: М. Бейна, Дж. Борхаса, С. Брю, С. Готта, Г. Грубела, К. Джонстона, П. Кругмана, К. Макконнелла, А. Маунтфорда, Я. Мінсера, Дж. Перкінза, А. Роя, А. Скотта, О. Старка, М. Тума, К. Фуеста, Ж. Зайончковської, Т. Заславської, А. Кирєєва, Г. Овчинникова, В. Переведенцева, Л. Рибаківського, Е. Лібанової, О. Малиновської, Н. Марченко, О. Позняка, А. Поручника, О. Хомри та ін.

Міграція сьогодні трансформується в інструмент забезпечення необхідної структури національних і регіональних ринків праці. Для країн, які зіштовхуються з проблемою старіння населення вона перетворюється у ресурс, завдяки якому долається проблема нестачі робочої сили, забезпечується притік працівників працездатного віку, посилюються динамізм, схильність до інновацій, а також мобільність трудових ресурсів.

У міру скорочення можливостей зайнятості і економічного «виживання» у менш розвинутих країнах зростає міграційний тиск на ті країни, в яких такі можливості існують. Праця мігрантів сприяє забезпеченню конкурентоздатності економік країн-реципієнтів за рахунок високої продуктивності та низької ціни, використовується як зручний і дешевий засіб підтримки низькоконкурентних виробництв, а інколи й галузей економіки, які взагалі б не змогли функціонувати без залучення дешевої іноземної робочої сили.

Важливим аспектом характеристики сучасних міграційних процесів є приватні грошові перекази мігрантів, які не лише сприяють підвищенню рівня життя населення в країнах походження міграційних потоків, а й збільшують обсяги грошових надходжень, які спрямовані на розвиток малого бізнесу, систем

освіти та охорони здоров'я. Останні мають позитивний економічний ефект у контексті прямих і непрямих макроекономічних ефектів, які збільшують темпи економічного зростання в країнах-донорах міграційних потоків. Водночас, грошові надходження від трудових мігрантів здійснюють два протилежні економічні впливи на стан зайнятості на ринку праці цих країн. З одного боку, рівень безробіття зростає у випадку, якщо одержувачі надходжень сприймають їх як один із видів соціальних виплат, з іншого, іноземні грошові надходження зменшують процентну ставку і, у такий спосіб, заохочують фірми до збільшення інвестицій [1]. Сумарний економічний ефект залежатиме від того, який з двох зазначених впливів виявиться домінуючим.

Для країн-реципієнтів притік іноземних працівників, з одного боку, має негативний наслідок в аспекті зростання рівня безробіття, а з іншого, у довгостроковій перспективі спонукає до постійного зниження його рівня [3]. В цьому контексті виявляється вплив «фіскального ефекту» трудової міграції. Очевидно, якщо трудові мігранти сплачують більший податок, ніж вони «споживають» соціальних переваг, то фіскальний ефект для країни-реципієнта буде позитивним, і навпаки. Оскільки трудові мігранти впливають на рівень виробництва, продуктивність праці, економічний розвиток країни-реципієнта, вікову структуру зайнятих тощо, то вони здійснюють опосередкований фіскальний вплив, який розглядається як довгостроковий «фіскальний ефект» трудової міграції [2].

Таким чином, трудова міграція за сучасних умов породжує безліч проблем, однак, маючи в цілому позитивний соціально-економічний ефект як для країн-донорів, так і для країн-реципієнтів, вимагає узгодженості зусиль практично усіх держав у напрацюванні глобальних підходів до їх вирішення. Першочерговими напрямки у сфері трудової міграції для України сьогодні є:

- всебічне забезпечення державою умов для легального працевлаштування українських громадян за кордоном, насамперед, у тих країнах, куди спрямовані найчисельніші їх потоки, зокрема через активізацію підписання відповідних міждержавних угод;
- максимальне спрощення можливостей для ввезення в країну зароблених мігрантами коштів;
- забезпечення умов для перетворення грошових доходів мігрантів у інвестиції в національну економіку.

Література

1. Drinkwater S., Levine P., Lotti E. *Labor Market and Investment Effects of Remittances*, 2006. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.econ.surrey.ac.uk/Research/scies/papers/2006/labour%20market.pdf>
2. Gott C., Johnston K. *The Migrant Population in the UK: Fiscal Effect*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs/occ77migrant.pdf>.
3. Gross D. *Three Million Foreigners, Three Million Unemployed? Immigration and the French Labor Market*. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/1999/wp99124.pdf>.